

Monumentnummer*: 532299

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82813/25

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Utrecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	AA			92
Utrecht	AA			87

Omschrijving**

Cluster 30. Restant inundatiesluis / damsluis / brug (in de Kerkeindsche Dijk).

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

RESTANT INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS / BRUG (in de Kerkeindsche Dijk) als militair en civiel waterbouwkundig onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluizen, stuwen, vaarten en kanalen, waarmee het peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. De vaarten en kanalen waren vaak reeds ter plaatse aanwezig en vergden dan hoogstens enige aanpassing. Bij het Fort De Gagel zijn verschillende waterwerken tot stand gebracht die dienden tot het nauwkeurig reguleren van de gewenste peilen van de inundatievelden en van de fortgracht. Hiertoe behoorden in verschillende fasen tot stand gebrachte schotbalkkeringen / damsluizen en een schut. Twee damsluizen maakten deel uit van verbindingen tussen een rond 1880 aangelegde ontvangstkom en respectievelijk de Kerkeindsche Vaart en de fortgracht. Een derde was een damsluis die diende ter afsluiting van de Kerkeindsche Vaart. Het restant van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

sluis en brug bevindt zich ten noorden van het fort in de Kerkeindsche Dijk (nu: Burg. Huydecoperweg) en verbond de Kerkeindsche Vaart met de ontvangstkom. Het werk kende zowel een civiele als een militaire functie, daar het deel uitmaakte van de grens tussen twee polders (Polder Binnenweg en Polder Gagel) en - doordat het deel uitmaakte van de komkering Kerkeindsche Dijk - ook tussen twee inundatiekommen. Na een op voldoende peil komen van militaire inundaties, werd de damsluis gesloten met twee rijen schotbalken en een kleipakket. Ontvangstkommen dienden om kolkend water bij inlaten enigszins tot bedaren te laten komen om schade door uitschuring aan dijken en waterwerken te verminderen of te voorkomen. De oorspronkelijke brug met kering (de brug lag westelijk naast de kering) is niet meer te zien daar het geheel is vervangen door een vast wegdek, maar de hoofden zijn nog in de bermen te herkennen. Er kunnen meer resten en sporen aanwezig zijn.

Omschrijving

REXTANT INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS / BRUG (in de Kerkeindsche Dijk) bestaande uit gemetselde hoofden met haakse en schuine vleugelmuren die van oudsher een brugdek droegen en oostelijk hiernaast waren voorzien van schotbalkspinningen voor een functie als inundatiesluis en damsluis. In de wegbermen zijn hiervan nog herkenbare resten en sporen aanwezig. Het werk dateert uit de tijd van de modernisering van het fort en de aanleg van de ontvangstkom, rond 1880.

Waardering

Het RESTANT INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS / BRUG (in de Kerkeindsche Dijk) nabij Fort De Gagel is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op en ontstond als uitvloeisel van - het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw) en - de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel dat oorspronkelijk dateert van rond 1880, namelijk een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische weg- en waterbouwkunde, bestaande uit hoofden van een brug met annexe waterinlaat en -kering.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, alsmede vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Archeologische waarden vanwege de mogelijk in de bodem aanwezige resten of sporen van waterwerken.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Gracht (B)

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument